

Les socialistes à l'épreuve du pouvoir

Costas Botopoulos, Institut Européen d'Administration Publique, Ed. Bruylant, Brussel, 1993.

Klopt het dat er in West-Europa aan noordelijke zijde een sociaal-democratie bestaat die zonder meer het karakter van een bastion heeft en dat in het zuiden het mediterrane socialisme aan verval toe is? Tot op zekere hoogte. Het is ongetwijfeld waar dat de opeenvolging van oppositie- en regeerperiodes de zuidelijke partijen meer verkleurt dan die uit het noorden. In de mate dat het mediterrane socialisme zich bij de aanvang van de jaren '80 verregaande, quasi beeldenstormerige ambities toemat, en die vervolgens slechts in opvallend beperkte mate kon realiseren, zit het nu met een aanzienlijk probleem opgescheept. Noem het neergang en je hebt nog gelijk ook, voor zover je het verbalisme en de allures van de jaren '80-81 ernstig hebt genomen. De grootse plannen en programma's werden gedimd. Slotsom is dat de macht ginds de partijen meer veranderd heeft dan de partijen de macht.

Hoe ging dat in zijn werk? Op 10 mei 1981 wordt Mitterrand tot president verkozen met 51,7% van de stemmen. Vijf weken later behaalt de PS tijdens de wetgevende verkiezingen een ongeziene score: 37,5%. Nog eens een week later (tweede ronde) heeft ze de absolute meerderheid van de Assemblée (285/487) op zak. Op 18 oktober van datzelfde jaar slaagt de Griekse PASOK in een gelijkaardige grote slem. Met 48,6% van de stemmen beschikt de nieuwe premier A. Papandreou eveneens over een absolute meerderheid uitgedrukt in zetels (172/300). Een jaar later doet de Spaanse PSOE op haar beurt de poli-

tieke molen draaien. Met 48,4% rijft ze 202 van de 350 Corteszetels binnen. Na een lange oppositie kwam links in drie landen aan de macht, ze zou die voor geruime tijd duurzaam in handen houden. De politieke wind die haar daar bracht bestond uit collectieve hoop en verwijzing naar het marxisme.

Hoe bitter de beker bleek, wordt uitvoerig en zonder franje beschreven door Costas Botopoulos. Het boek is niet echt eigentijds; een omvang van 751 blz. is wellicht het resultaat van veel logica, maar het is een aanslag op het gezond verstand. Het gaat om een (herschreven?) doctoraatsthesis. Gelukkig is de auteur méér dan enkel maar een grondwetspecialist. Hij doet een geslaagde poging om ook de rol van politicoloog, socioloog en onderzoeker van doctrines op zich te nemen.

Het onderwerp is vanzelfsprekend aantrekkelijk. Drie partijen stellen zich aan de start zelfverzekerd en in vergelijkbare omstandigheden op als 'strijders'. Wanneer na één jaar hervormingsdrift in Frankrijk de frank devalueert worden de 'begeleidende maatregelen' (prijs- en loonstop,erschikking van de sociale begrotingen) min of meer vlot geslikt. Op 9 januari '83 wordt de Griekse drachme met 15,5% gedevalueerd ten opzichte van de dollar. Frankrijk volgt opnieuw met 2,5% op 21 maart. Was het feest dan al voorbij? Zeker is dat de partijen illusies verliezen en zich gezwind tot een voor hen ongewoon realisme bekeren. Iedereen weet hoe het verder ging. Van realisme kwam opportunisme dat hier en daar ontaarde in affairisme.

Maar de politiek is als het leven zelf, zelden is er een evolutie in de zin die verwacht werd. Op de een of andere manier komt alles terecht, meestal op een andere. Nu, dertien

jaar na het gloriejaar '81 is Gonzalez nog steeds eerste minister, ongetwijfeld omdat een zekere liberale rechterzijde nog steeds meer vertrouwen heeft in hem dan in de door een franquistisch verleden getekende Partido Popular. In Athene is, na een oppositieperiode, de bejaarde en fysiek erg verzwakte Papandreou opnieuw aan de macht. Hij koos voor de oude ploeg, 'jongeren' onder de 50 krijgen nauwelijks de kans de stiel te leren. In Frankrijk doet Michel Rocard verwoede pogingen om de PS terug van de grond te krijgen. Maar de PS is nooit een partij geweest zoals we die in een gestructureerde vorm bij ons en benoorden ons land kennen. De PS is een som van courants, in zekere zin een verzameling politieke fanclubs. Hoewel ze de uitvoerders beweren te zijn van de 'burgerlijke revolutie' houden de Fransen van politieke chefs.

Dat is ook het geval voor de Spanjaarden en de Grieken. Partijen vallen er sneller dan elders ten prooi aan 'versterking van de personalisering', zeg maar personencultus. Dat cirkelt rond meer dan één persoon per partij. Aanhang bij de kiezers wordt veeleer verkregen door de keuze voor een ploeg dan voor een politiek contract. Die optie biedt een uitzicht op latere herverkiezing, wanneer het niet langer om een politiek-ideologische keuze gaat.

Hoe ervaart auteur Botopoulos de ideologische metamorfose van de drie partijen? Bij de aanvang was er een dosis revolutionaire ambitie. 1981 als verlate editie van 1789. Lang hield dat niet aan, men huldigde snel het 'transformisme'. Omgooien in de plaats voor omvormen. Dat transformisme was een doodgeboren kind. Zelfs al tijdens de eerste periode van de 'ideologische wetten' lieten de re-

geerders niet na de kiezer ervan te verzekeren dat de omvorming slechts fragmentair zou zijn. Institutionele en vooral internationaal economische contraintes deden wat ooit 'le peuple de gauche' was, uitkijken naar het eerder zo verfoeide reformisme. Hervormen werd de norm, het beheer van zaken gesacraliseerd. Verwondert het dat men van daaruit aan een identiek ritme bij het conformisme eindigde?

Aanvankelijk hebben PS, PSOE en PASOK de kiezers sociaal aan het dromen gezet. Het sociale zou de agenda bepalen en beheersen. Het drama, jaren later, was dat uiteindelijk precies het tegendeel in de praktijk gebracht werd. Het sociale werd ondergeschikt aan het economische. Het was een adieu aan de socialistische specificiteit. Het is niet schandelijk economische contraintes te respecteren, politieke macht reikt immers niet zo ver dat ook daar vlot hindernissen kunnen gelicht worden. Het is zelfs aanbevelenswaardig ze op te nemen in de socialistische doctrine. Zo creëert niemand begoochelingen of luchtspiegelingen. Het is trouwens

geen toeval dat de meest stabiele sociaal-democratieën aan te treffen zijn in landen die - onafhankelijk van de regeringssamenstelling - een min of meer orthodox monetair beleid en een behoorlijk evenwichtig begrotingsbeleid volgen. Iets anders is dat economisch harnas uit te roepen tot een zo goed als exclusief criterium voor de socialistische politieke keuzes en het daarbij laten voorkomen er als socialist ook nog enig genoeg aan te beleven.

Botopoulos is geen econoom, hij is evenmin een kenner van de sociale economie. Dat voel je. Een girondijn is hij evenmin. Veel belangrijker dan het (anarchistische of christelijke) associatieve leven met ver daar bovenop een zeker gezag, is voor hem het jacobijnse element. Er zijn vooral grondwetten, instituties. Wanneer hij het daarover heeft, leeft hij op en is hij op zijn best. De drie onderzochte partijen, aldus de auteur, hebben nagelaten grondwetten te wijzigen. Aanvankelijk hadden ze - ook op dit vlak - andere intenties. Wilde de PS de Vijfde Republiek van Charles de Gaulle niet een sterke parlementaire

injectie toedienen, moderniseren, minder autoritair maken? Jawel. Maar wie met internationale samenwerking tussen de socialistische partijen bezig was, had als snel ondervonden dat dit niet de geest was die Mitterrand uitstraalde. Een dag nadat hij - ondermeer geholpen door een last minute publieke steunbetuiging van Willy Brandt - tot Frans president verkozen was, nam hij ontslag als ondervoorzitter van de Socialistische Internationale. "Il se sent trop président", lichte Lionel Jospin toe.

Botopoulos merkt op dat noch de Franse noch de Spaanse grondwet onder socialistisch bestuur herzien is. Men kan begrip hebben voor die zorg om de grondwettelijke continuïteit. Iets anders is de afwezigheid van elke poging tot opwaardering van het parlement. Wanneer ze aan de macht waren, gebruikten zowel de Spaanse als de Franse socialisten de wetgevende kamers als niet meer dan uitvoerders van hun in beperkte kring genomen beslissingen.

Bernard Tuytens